

SZERB ANTAL

MAGYAR
IRODALOMTÖRTÉNET

Első gondozott kiadás

A szöveget gondozta, a jegyzeteket és az utószót írta
PÁLFY ESZTER

Lektorálta
HAVASRÉTI JÓZSEF

A kiadó köszönetet mond
D. Nagy Lajosnak és a Ferbal Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft.-nek
a kiadás támogatásáért

Utószó, jegyzetek © Pálffy Eszter, 2019

UTÓSZÓ

SZERB ANTAL MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETE

Az újrakiadásról

Ha napjainkban egy kiadó új irodalomtörténeti könyvet jelentet meg, azt minden bizonnyal azért teszi, mert úgy gondolja, hogy a könyv a legfrissebb ismereteket fogja közvetíteni az adott korszak(ok) irodalmi alkotásairól és gondolkodásáról. Ha viszont régebben keletkezett irodalomtörténeti munkát ad ki újra, akkor feltételezhetjük, hogy kanonikus megfontolásból cselekszik: a cél ebben az esetben épphogy nem a legújabb irányok és tendenciák követése, hanem a köztudatban már eleve értékesként számontartott mű kulturális újrapozicionálása.

Kiadásunk ezt a két szándékot szeretné ötvözni: egyrészt úgy gondoljuk, hogy Szerb Antal *Magyar irodalomtörténete* mint par excellence kanonikus mű továbbra is alkalmas arra, hogy olvasója a magyar irodalom történetének meghatározó korszakairól és alakjairól tájékozódjon belőle, például hogy megismerje a barokk műfajok sajátosságait, vagy utánajárjon, melyek voltak Mikszáth Kálmán fontosabb regényei. Másrészt azonban fontos hangsúlyozni, hogy egy 1934-ben született történeti munka 2019-es újrakiadása az időbeli távolság okán szükségszerűen rendelkezik egy másik céllal is: a magyar irodalom történetének ismertetése mellett azt is szeretné bemutatni, hogyan gondolkodott a magyar irodalom történetéről Szerb Antal és kora.

A jelen kötet főszerzője a *Magyar irodalomtörténet* Szerb által javított utolsó szövegváltozata, a Révai kiadónál 1935-ben megjelent második kiadás alapján készült. A pontos és megbízható tájékozódás célját szem előtt tartva azonban több helyen szükségessé vált a szöveg módosítása és javítása. Néhány javítást, elsősorban az évszámok pontosítását (születési és halálozási dátumok, irodalmi művek megjelenési ideje) az elmúlt évtizedek kiadásából vettünk át, számos módosítás és kiegészítés viszont ebben a kiadásban jelenik meg először.

Az 1935-ös szövegben szereplő idegen szavakat – követve a XX. század második felétől született kiadások modernizálási gyakorlatát – a jelenlegi magyar helyesírásnak megfelelő alakban közöljük (így például *renais-sance* helyett *reneszánszot* írunk, *avantgarde* helyett *avantgárdot*, *folklore* helyett *folklórt* stb.). A központozást szintén a mai helyesírási normák szerint alakítottuk át. Változtattunk a Szerb által tárgyalt irodalmi művek címének írásmódján is: az 1935-ös kiadásban jórészt nagybetűvel szereplő címeknél (például *János Vitéz*, *Bánk Bán*) a mai gyakorlat szerint csak a cím kezdőbetűjét tartottuk meg nagybetűsnek – kivételt képeznek ez alól az olyan esetek, ahol a nagybetűs írásmódnak értelmezésbeli funkciója van, mint például az Ady-verseknél.

Szerb gyakran idéz versrészleteket, ritkábban prózai részeket egyes szerzőktől: az idézeteket mindegyik esetben az általa használt és feltüntetett forráskiadásokkal vetettük egybe, s a tévesen idézett sorokat javítottuk. Néhány példa az ilyen jellegű javításokra: Balassi Bálint híres versének egy sorát Szerb tévesen idézi, a következőképp: „A jó hírért, névért, a szép dicsőségért ők mindent odahagynak” – Balassinál a sor a következő alakban szerepel: „A jó hírért, névért, a szép tisztességért ők mindent hátrahagynak.” Hasonlóképp: Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelmének* egyik sora Szerbnél így olvasható: „Úgy marad meg örökkén a mi szép hírnevünk”, ám Zrínyinél az utolsó szó valójában nem a „hírnevünk”, hanem a „hírünk”. Berzsenyinél is ront Szerb: „S a pástorkalyibák gőze az égre szállt.” – idéz, helyesen viszont nem „az égre”, hanem „a völgybe” szerepel a versben. Szintén Berzsenyi egy versében Szerb „Párnáján nyugovó lányka szelid dalá”-ról ír, a verssor azonban helyesen „Párnáján pihenő lányka szelid dalá”-ról szól, valamint a „S nem dagadoz dala árja többet.” sor dagadoz szava is „ragadoz” helyesen. Vörösmartynak a „Ha nem lesz föld s a tenger eltűnik” sora helyett Szerbnél „az ember” tűnik el; Aranynál a „Negyednapra, átizzadva / Találatott boldog teste.” idézetet Szerb a „Harmadnapra” szóval közli.

E javítások mellett a szöveget jegyzetekkel bővítettük: az idegen nyelvű mondatok, kifejezések esetében megadtuk a magyar fordítást, néhány helyen magyarázó jegyzetnek éreztük szükségét, máshol pedig idézetek, utalások forrásait tüntettük fel. Ezeket a betoldásokat számozott lábjegyzetek jelölik, Szerb *-gal jelölt saját jegyzeteitől eltérő módon.¹

¹ Itt szeretném megköszönni Soós Kingának a latin nyelvű idézetek magyarításában nyújtott segítségét, valamint P. Simon Attilának a francia részek fordítását.

Az esetleges további tájékozódás megkönnyítésére a kiadást kiegészítettük az idézett művek címével, ezeket szögletes zárójelben tüntettük fel – kivéve azokban az esetekben, ahol Szerb megadja a címet, vagy ha a főszövegből egyértelműen kiderül, melyik műről van szó.

A Szerb által az életrajzoknál, a szövegkiadásoknál és a szakirodalmaknál használt rövidítéseket megtartottuk; a hivatkozásokban szereplő rövidítések feloldását külön megadtuk. Ahol szükségesnek éreztük, a Szerb által hiányosan feltüntetett kiadások könyvészeti adatait kiegészítettük a hiányzó információkkal.

Az egyes fejezetek végén közölt szövegkiadás- és szakirodalomlista változatlanul csak a Szerb által felhasznált műveket tartalmazza. Az 1935 óta megjelent szövegkiadásokra és a szakirodalmi tételekre egyedül abban az esetben hivatkoztunk jegyzetben, ha azok tárgyi-életrajzi adatokat vagy Szerb által evidensnek vett szerzőségeket bizonytalanítottak el – tehát például hogy az *Adj már csendességet* talán nem Balassi verse, vagy hogy a Szerb által közölt Gyöngyösi István-életrajznak az újabb kutatások szerint nem minden eleme kapcsolódik Gyöngyösi életéhez.

Magvető Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft.

www.magveto.hu

www.facebook.com/magveto

magveto.kiado@lira.hu

Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,

a nyomda alapításának 137. esztendejében, 2019-ben

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Felelős vezető Erdős Tamás vezérigazgató

Telefon: 66/887-400

<http://www.gyomaikner.hu>

E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra

Kézirat-előkészítő Tomka Eszter

Korrektor Balogh Emerencia

Műszaki vezető Takács Klári

A könyvet Pintér József tervezte

Kiadványszám 8957

Plantin betűtípusból szedve

ISBN 978 963 14 3850 5